
OVERWEGINGS- DOCUMENT

Ontwerp actieprogramma Nitraatrichtlijn
2015-2018 / 1.06.2015

INHOUD

1	Verloop openbaar onderzoek	3
1.1	Procedure	3
1.2	Informatievergaderingen en informatieverstrekking	4
1.3	Ander overleg	4
2	Inspraakreacties openbaar onderzoek.....	4
2.1	Indieners	4
2.2	Onderwerpen	6
3	Resultaten openbaar onderzoek.....	6
3.1	Werkwijze	6
3.2	Inspraakreacties die leiden tot Aanpassingen Van het ontwerp actieprogramma en het Mestdecreet	6
3.3	Aanbevelingen weerhouden voor vervolgtraject	8
3.4	Inspraakreacties die niet leiden tot een aanpassing van het ontwerp actieprogramma of het Mestdecreet	11
3.4.1	Vervat in de huidige wetgeving of in de voorziene decreetwijziging	11
3.4.2	Technische motivering voor elementen die niet weerhouden worden voor aanpassing	14

1 VERLOOP OPENBAAR ONDERZOEK

1.1 PROCEDURE

In uitvoering van de Europese Nitraatrichtlijn (91/676/EEG) heeft de Vlaamse Overheid een ontwerp mestactieprogramma (MAP5) voor de periode 2015-2018 opgesteld. Dit mestactieprogramma omvat maatregelen om de verontreiniging van water door nitraten uit agrarische bronnen te verminderen en verdere verontreiniging te voorkomen.

Het ontwerp actieprogramma werd samen met het bijhorende plan-MER van 6 maart 2015 tot en met 4 mei 2015 onderworpen aan een publieke consultatieronde. Het ontwerp actieprogramma en het plan-MER werden op 6 maart 2015 op de website van de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) geplaatst (www.vlm.be). Tijdens de periode van het openbaar onderzoek kon iedereen de teksten digitaal raadplegen en er, via een digitaal inspraakformulier op de website van de VLM, opmerkingen op formuleren. Het openbaar onderzoek werd volledig digitaal georganiseerd. Het inspraakformulier werd zo opgebouwd dat de inspraak gestructureerd kon worden ingediend, a.d.h.v. 10 rubrieken, overeenkomstig met de grote thema's van het ontwerp actieprogramma. Na indiening van de inspraakreactie kreeg elke indiener een bevestigingsmail met een overzicht van zijn inspraakreactie.

Het openbaar onderzoek werd aangekondigd via een aankondigingsmail naar alle steden en gemeenten, en adviesinstanties die geraadpleegd werden in het kader van het plan-MER (andere administraties en provincies). De aankondigingsmail werd eveneens doorgestuurd naar de leden van het landbouwoverleg¹ en de Opvolgingscommissie Mestactieplan (OMAP)². Aan steden en gemeenten werd gevraagd om het openbaar onderzoek aan te kondigen op de eigen website en een link te voorzien naar de website van de VLM met het inspraakformulier. De keuze om het openbaar onderzoek in te richten a.d.h.v. een digitaal inspraakformulier werd vooraf afgetoetst met de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG). Burgers die geen computer met internetaansluiting ter beschikking hadden, werden doorverwezen naar de openbare bibliotheek in hun buurt. Het openbaar onderzoek werd aangekondigd in de algemene pers (Standaard en Het Laatste Nieuws) en de vakpers.

Na het openbaar onderzoek, werden de inspraakreacties verwerkt en werd een overwegingsdocument opgesteld. Het overwegingsdocument bevat naast de resultaten van het openbaar onderzoek ook de aanpassingen van het ontwerp actieprogramma naar aanleiding van het openbaar onderzoek.

Na de publieke consultatie wordt een definitief mestactieprogramma opgesteld. Dit wordt vertaald in een voorstel van decreet dat intussen werd goedgekeurd in het Parlement en bekrachtigd door de Vlaamse Regering.

¹ Het landbouwoverleg is een periodiek overlegforum tussen de Mestbank en de landbouwsector (landbouworganisaties en andere stakeholders zoals de veevoedersector, mestverwerkingssector, landbouwconsulenten).

² De OMAP is een overlegforum waar landbouw- en milieuorganisaties, bijgestaan door ambtenaren en deskundigen, van gedachten kunnen wisselen over de uitvoering en de evaluatie van het Mestactieplan (MAP). Tevens wordt de mogelijkheid gecreëerd om beide groepen aanbevelingen te laten doen ter verfijning van al genomen maatregelen of ter voorbereiding van nog te nemen beleidsmaatregelen.

1.2 INFORMATIEVERGADERINGEN EN INFORMATIEVERSTREKKING

De VLM organiseerde een uitgebreide infosessie over het ontwerp actieprogramma voor intermediairs. Dit zijn alle betrokken beroepsgroepen, zoals consultants, mestverwerkers, mestvoerders, mengvoederfabrikanten, praktijkcentra, ... Deze beroepsgroepen fungeren als intermediairs tussen de overheid en de land- en tuinbouwers. Door het gericht informeren van de intermediairs, die op hun beurt de informatie verspreiden onder de land- en tuinbouwers, wordt een multiplicatoreffect bereikt. De toelichtingen vonden plaats op 22 april 2015 in Hasselt en op 27 april 2015 in Brugge.

De voorlichtingsvergaderingen bestonden uit een presentatie waarin de achtergrond, de doelstellingen en de maatregelen van het ontwerp actieprogramma werden toegelicht. Daarnaast werd meegegeven dat het definitieve actieprogramma nog kan bijgestuurd worden op basis van de resultaten van het openbaar onderzoek. In totaal hebben een 190-tal intermediairs de voorlichtingsvergaderingen bijgewoond. Naast de voorlichtingsvergaderingen op initiatief van de Vlaamse Landmaatschappij zelf, werd de VLM ook regelmatig als gastspreker uitgenodigd op diverse voorlichtingsvergaderingen, georganiseerd door landbouworganisaties en andere belangenverenigingen.

1.3 ANDER OVERLEG

Op 26 maart 2015 werd het ontwerp actieprogramma toegelicht aan de OMAP (Opvolgingscommissie Mestactieplan). Op 27 maart 2015 werd een toelichting gegeven over het ontwerp actieprogramma aan de SALV (Strategische Adviesraad Landbouw en Visserij). De toelichting over het ontwerp actieprogramma werd verstrekt door de VLM.

2 **INSPRAAKREACTIES OPENBAAR ONDERZOEK**

2.1 INDIENERS

Van 6 maart 2015 tot en met 4 mei 2015 kon iedereen de ontwerpversie van het actieprogramma 2015-2018 raadplegen en er opmerkingen op formuleren. In totaal ontving de Vlaamse Landmaatschappij 101 adviezen. De adviezen bestonden meestal uit meerdere reacties. In totaal werden een 800-tal reacties geformuleerd. De reacties kwamen uit verschillende hoeken: landbouworganisaties, milieuorganisaties, overkoepelende organisaties, burgers, mestverwerkingssector, onderzoeksinstellingen, ... formuleerden hun advies op de voorliggende tekst. Ongeveer 33 % van de ingediende adviezen was afkomstig van organisaties en 67 % van particulieren. Een overzicht van het aantal adviezen per type indiener is weergegeven in Tabel 2.1-1.

Tabel 2.1-1

Aantal adviezen per type indiener bij openbaar onderzoek

Hoedanigheid	Indiener	Aantal adviezen
Particulier	Landbouwer	38
	Burger	30
Organisatie	Landbouworganisatie	4
	Milieuorganisatie	7
	Drinkwaterbedrijven	2
	Proefcentra	7
	Andere	3
Industrie	Bedrijven	5
Overheid	Steden en gemeenten	2
	Overheidsinstanties	1
Adviesraad	Minaraad, SALV	2
Totaal		101

Ongeveer 2/3de van de adviezen was afkomstig van particulieren, nl. landbouwers en burgers. De adviezen waren zeer uiteenlopend qua reacties. Bij de burgers waren er een groot aantal reacties met betrekking tot de biologische landbouw.

Drieëntwintig adviezen werden ingestuurd door diverse organisaties. Ongeveer een derde van deze 23 adviezen was afkomstig van milieuverenigingen en eveneens een derde van proefcentra. De overige adviezen werden geformuleerd door landbouworganisaties, drinkwaterbedrijven en verenigingen die verschillende sectoren vertegenwoordigen (mestverwerkers en andere niet-gouvernementele organisaties).

Ook vanuit het bedrijfsleven werden opmerkingen geformuleerd op het ontwerp mestactieprogramma. Het merendeel van de bedrijven is afkomstig van de voedingsindustrie.

Twee gemeenten en één overheidsinstantie (OVAM) hebben een advies geformuleerd. Deze reacties handelden over stikstofbestedingsnormen, organische dierlijke mest en de groenteteelt (gemeenten) en bodemverontreinigingen (OVAM).

De Minaraad (Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen) en SALV (Strategische Adviesraad Landbouw en Visserij) brachten ieder een uitgebreid advies uit.

2.2 ONDERWERPEN

Tijdens het openbaar onderzoek zijn reacties geformuleerd rond verschillende onderwerpen. Via het digitaal inspraakformulier werden de adviezen opgesplitst in verschillende thema's.

Een overzicht van het aantal reacties per thema is terug te vinden in Tabel 2.2-1.

Tabel 2.2-1 Aantal reacties per thema

Thema	Aantal reacties per thema
Waterkwaliteit	50
Focusbedrijven	74
Nitraatresidu	51
Stikstofbestedingsnormen	84
Fosfaatbestedingsnormen	217
Tuinbouw	17
Controle en Handhaving	61
Andere	212
Plan-MER	38

3 RESULTATEN OPENBAAR ONDERZOEK

3.1 WERKWIJZE

Alle inspraakreacties werden, via het digitaal inspraakformulier, ingedeeld in verschillende thema's. Binnen deze thema's kwamen verschillende onderwerpen voor. Alle reacties met eenzelfde onderwerp werden onder een zelfde cluster samengebracht en behandeld. In dit overwegingsdocument worden alle clusters in overweging genomen, waarbij dus alle reacties die zich in bepaalde cluster bevinden mee worden behandeld.

3.2 INSpraakREACTIES DIE LEIDEN TOT AANPASSINGEN VAN HET ONTWERP ACTIEPROGRAMMA EN HET MESTDECREET

De verwerking van de reacties uit het openbaar onderzoek leidt tot een aantal aanpassingen van het ontwerp actieprogramma en bijgevolg ook van het Mestdecreet. Deze aanpassingen werden overgemaakt aan de Europese Commissie, en zijn opgenomen in het voorstel van decreetwijziging, dat het actieprogramma omzet naar Vlaamse wetgeving:

- In de loop van verschillende actieprogramma's werd de uitrijperiode gewijzigd en aangescherpt. Wijzigingen hadden betrekking op specifieke meststoffen, bodemsoorten, gewastypes en omstandigheden waardoor de consistentie van de bestaande uitrijregeling soms verloren gegaan is. De in het huidige actieprogramma voorziene wijzigingen aan de uitrijregeling voor focusbedrijven en de

verbodsperiode voor effluenten, zorgt voor een verdere differentiatie van de uitrijregeling en maakt deze nog complexer. In het actieprogramma werd een **harmonisatie van de uitrijregeling** aangekondigd. Deze harmonisatie werd concreet uitgewerkt in het voorstel van decreetwijziging. Uitgangspunt voor de harmonisatie is dat voor meststoffen met vergelijkbare eigenschappen en vergelijkbaar gedrag er, ongeacht of ze afkomstig zijn van dierlijke mest of andere organische of minerale bronnen, gelijke regels gelden met betrekking tot de periode voor en wijze van opbreng.

- Volgens de verstrengde uitrijregeling voor focusbedrijven zoals voorzien in het ontwerp actieprogramma, zouden focusbedrijven die **vroege tuinbouwteelten** inzaaien deze niet kunnen bemesten met kunstmest in de periode tussen 15/02 en 01/03. Tijdens het openbaar onderzoek is de vraag gesteld om hier een aanpassing voor te voorzien. Omdat het de bedoeling is van de aangepaste uitrijregeling om het gebruik van meststoffen op het verkeerde moment tegen te gaan en niet het verbouwen van bepaalde teelten onmogelijk te maken, wordt hiermee rekening gehouden in de decreetwijziging.
- Vanuit de biosector werd gevraagd om grasklaver en leguminosen op te nemen in de lijst van vanggewassen in het Mestdecreet. Aangezien leguminosen stikstof uit de lucht fixeren, hebben deze geen effect als 'catch crop'. Echter door combinatie van gras met klaver, kan deze laatste door symbiose zorgen dat de groenbedekking zich goed ontwikkelt, zodat uiteindelijk meer nutriënten uit het profiel opgenomen zullen worden. Dit kan een (biologisch) alternatief zijn voor de toediening van meststoffen (organische en minerale) op de stoppel. Het opnemen van **gras-klaver als vanggewas** wordt aldus meegenomen in de decreetwijziging.
- De mogelijkheid tot terugbetaling van P-analyses waarmee aangetoond wordt dat de bodem een klasse I en klasse II is, wordt opgenomen in het Mestdecreet.
- Er wordt aangegeven dat het verbod op het toedienen van meststoffen na 15/8 voor focusbedrijven de opbrengst en kwaliteit van maaigras in het gedrang brengt. Daarom werd in het actieprogramma voor focusbedrijven (categorie 1) de mogelijkheid voorzien om kunstmest op **grasland** op te brengen **tot 1/9** opdat er nog voldoende direct werkzame stikstof kan toegediend worden voor een laatste kwaliteitsvolle maaibeurt. Deze mogelijkheid zal in het Mestdecreet voorzien worden voor alle **type 3 meststoffen** (dit zijn meststoffen met een werkingscoëfficiënt van 100%) wat betekent dat voor effluenten op grasland bij focusbedrijven dezelfde regeling zal gelden als voor kunstmest, wat ook een element uit het actieprogramma is. Deze aanpassing past ook binnen de principes omtrent de harmonisatie van de uitrijregeling.
- De suggestie om een mogelijkheid te voorzien voor een afwijking van de verbodsperiode als gevolg van **uitzonderlijke weersomstandigheden** wordt meegenomen in de decreetwijziging (deze mogelijkheid is momenteel enkel voorzien voor de inzaai van het vanggewas).
- Er wordt gevraagd om een aanpassing van de verbodsperiode en van de voorwaarden voor **opslag van stalmest op de kopakker**. Er wordt een aanpassing voorzien van de wetgeving voor de opslag van stalmest buiten de verbodsperiode waardoor mest voorafgaand aan het spreiden gedurende twee maanden opgeslagen mag worden (i.p.v. 1 maand zoals voorzien in de huidige wetgeving). Een aanpassing van de verbodsperiode dient eerst verder onderzocht te worden (zie 3.3).
- Er wordt gevraagd om een aanpassing van de **uitscheidingsnormen voor zoogkoeien** op basis van resultaten van recent wetenschappelijk onderzoek. Deze aanpassing wordt meegenomen in de decreetwijziging.

3.3 AANBEVELINGEN WEERHOUDEN VOOR VERVOLGTRAJECT

De adviezen bevatten ook een aantal aanbevelingen of onderwerpen die geen aanpassing van het ontwerp actieprogramma en het Mestdecreet tot gevolg hebben, maar wel worden overwogen in de verdere uitwerking van het wetenschappelijk onderzoek, in de werking van de administratie en in eventuele, latere aanpassingen van de mestwetgeving. Een overzicht van de belangrijkste elementen die worden meegenomen in het vervolgtraject, wordt per thema weergegeven.

3.3.1.1 Waterkwaliteit

Er wordt gevraagd om de suggestie van de plan-MER inzake de opvolging van de waterkwaliteit in de **kwetsbare drinkwaterwinningen** via een jaarlijkse trendanalyse mee te nemen. Dit zal verder opgevolgd worden.

Er wordt gevraagd naar verder onderzoek naar de herkomst van het water in **twee specifieke MAP-meetpunten in Voeren** (149100 en 153400). Er is reeds een gedeeltelijke evaluatie door VMM in samenwerking met CVBB gebeurd, die aantoont dat de hydrogeologie (ondergrondse watertransport) in Voeren complexer is dan in andere gebieden van Vlaanderen. De VMM (Vlaamse Milieumaatschappij) geeft aan dat de recente en historische activiteiten van de landbouw nader onderzocht moeten worden. Bij de afbakening van de focusgebieden wordt gevraagd om alle **sub-HHZ-gebieden met slechte grondwaterkwaliteit** consequent als focusgebied aan te duiden. De focusgebieden worden jaarlijks afgebakend o.b.v. de meetresultaten van het oppervlakte- of grondwater. Gebieden waar de norm van 50 mg nitraat per liter in oppervlakte water overschreden wordt of waar de evolutie van de nitraatconcentratie in het grondwater onvoldoende vooruitgang vertoont, worden jaarlijks afgebakend als focusgebied. De beslissingsregels voor de afbakening van de focusgebieden zijn vastgelegd in overleg met alle stakeholders binnen de Opvolgingscommissie Mestactieplan (OMAP). De criteria voor deze afbakening worden zorgvuldig overwogen en waar nodig bijgestuurd op basis van nieuwe inzichten. De uiteindelijke afbakening wordt geregeld via een besluit van de Vlaamse Regering.

Er wordt gevraagd naar meer **transparantie over de werking van het CVBB** (specifiek m.b.t. de geformuleerde aanpassingen van het MAP-meetnet). Er wordt ook gevraagd om meer draagvlak te creëren bij milieu- en natuurbewegingen. Het CVBB is niet bevoegd voor aanpassingen van het MAP-meetnet maar kan enkel suggesties voor bijsturing van bepaalde meetpunten formuleren aan VMM die dit vervolgens evalueert. Maar de suggestie voor een meer transparante werking van het CVBB wordt meegenomen.

Er wordt gevraagd naar meer onderzoek naar de oorzaak van de hoge nitraatconcentraties in MAP-meetpunten die onder invloed van **nitraatrijk bronwater** staan. In het geval van nitraatrijke bronnen zijn zowel het oppervlakte- als het grondwatercompartiment gekenmerkt door te hoge stikstofconcentraties. Maatregelen voor een verbetering van de waterkwaliteit zijn noodzakelijk om zowel de oppervlaktewaterkwaliteit als ook de grondwaterkwaliteit aanvaardbaar te maken. Er zal bekeken worden of verder onderzoek nodig is.

3.3.1.2 Nitraatresidu

De suggestie om een **rekenmodule** te voorzien zodat landbouwers de evaluatie van de nitraatresidumetingen op bedrijfsniveau zelf kunnen uitrekenen, zal worden meegenomen bij de verdere uitvoering van MAP5.

3.3.1.5 **Andere**

Kleinschalige bedrijven met veel diversiteit op een kleine oppervlakte worden geconfronteerd met een relatief groot aantal staalnames. Een specifieke aanpak voor deze bedrijven wordt in overweging genomen bij de opmaak van de besluiten van de Vlaamse Regering.

De vraag om **afstemming tussen staalnames en maatregelen i.k.v. verschillende wetgevingen** zal meegenomen worden. Er wordt gestreefd naar een goede afstemming en integratie.

De suggestie om **mengsels van meststoffen** te bespreken op het overleg met de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de voedselketen en Leefmilieu wordt meegenomen. Het gebruik van verschillende soorten meststoffen binnen Vlaanderen dient aan alle vereiste wetgevingen te voldoen. Hierbij is het belangrijk dat mengsels van meststoffen traceerbaar en controleerbaar zijn. Dit wordt verder onderzocht.

Verder worden een aantal vragen gesteld m.b.t. elementen die al in onderzoek zijn of zullen onderzocht worden. Voor een aantal andere elementen worden aanbevelingen geformuleerd m.b.t. **wetenschappelijk onderzoek**:

- Er wordt gevraagd om een aanpassing van de forfaitaire inhoudswaarden van mest. De forfaitaire waarden voor mestsamenvestelling zijn afgeleid o.b.v. beschikbare resultaten van mestanalyses in Vlaanderen. Door de gebruikte voedertechneken en staltypes heeft elk bedrijf een eigen mestsamenvestelling, wat al dan niet veel kan afwijken van de forfaitaire waarden. Er wordt aangeraden om geregeld een mestanalyse te laten uitvoeren, zodat met representatieve waarden voor meststromen van het bedrijf kan gewerkt worden. Om het probleem van mestsamenvestelling aan te pakken, is al een pilootstudie lopende om een **bedrijfsforfait** te bepalen. De mogelijkheid wordt hierbij onderzocht om een representatieve mestsamenvestelling op bedrijfsniveau te bepalen, die vervolgens kan gebruikt worden voor de bemesting op het eigen bedrijf, maar ook voor de afvoer van mest naar andere bedrijven en voor mestverwerking. Afhankelijk van de resultaten van deze studie kan de wetgeving aangepast worden.
- Een aantal **mestbewerkingstechnieken** i.k.v. de verbeterde valorisatie van nutriënten (om zo tot een betere fosfor-stikstofverhouding in dierlijke mest te komen) zullen in een onderzoeksproject geëvalueerd worden op zowel de economische haalbaarheid als de milieukundige en agronomische resultaten. In het openbaar onderzoek wordt geïnformeerd naar de technieken die onderzocht zullen worden in het project 'agronomische waarde'. Deze technieken zijn: scheiding, gescheiden stalconstructies, mengen van mestsoorten, aanzuren, pocketvergisting, boerderijcompostering.
- Verder zal het duurzaam gebruik van digestaat gestimuleerd worden. Hierbij wordt onderzocht of het **pro rata systeem**, waarin alleen een fractie van het digestaat die overeenkomt met de fractie van de dierlijke mest in de input van het vergistingsproces, als dierlijke mest beschouwd wordt, kan uitgewerkt worden. Centraal in deze pilootstudie staan het opvolgen en labellen van deze producten om een goede tracering mogelijk te maken alsook het bepalen van de milieukundige effecten van het gebruik van digestaat in een dagdagelijkse bedrijfsvoering. In functie van de resultaten van het onderzoek naar het pro rata systeem, kan eventueel een herziening van de werkingscoëfficiënt van digestaat als andere meststof uitgevoerd worden. De suggestie van Vlaco om betrokken partij te zijn bij het uitwerken van een pro rata systeem voor nutriëntenrecuperatie wordt meegenomen.
- Andere pilootstudies zijn lopende om na te gaan onder welke voorwaarden **opslag op de kopakker** van stalmest tijdens de winterperiode eventueel mogelijk is (bv. voorzien van een strolaag onder de opslag, afdekken met semipermeabele doek, ...). Wanneer de resultaten van dit onderzoek positief

De bijkomende maatregelen voor focusbedrijven omvatten geen beperking op de toediening van bepaalde **mestsoorten**. Het gebruik van bv. de dikke fractie van digestaat en gedroogd digestaat blijft aldus toegelaten. Er wordt ingesproken dat zolang de nutriënten via kunstmest niet sluitend in kaart kunnen worden gebracht, de **bemestingsreductie als verscherpte maatregel** moeilijk controleerbaar zijn. Echter, in MAP5 wordt volop ingezet op een sluitende registratie van kunstmest.

Inzake de bepaling van de **oppervlakte voor verplicht inzaaien van vanggewassen**, wordt geen rekening gehouden met blijvende teelten of permanent overkapte landbouwgronden.

3.4.1.3 Stikstofbemestingsnormen

Het **emissiearm aanwenden van dierlijke mest** om ammoniakverliezen en geurhinder te beperken is reeds voorzien in de wetgeving. Daarnaast blijven begeleidingsdiensten inzetten op de begeleiding en sensibilisering van landbouwers om de efficiëntie van de bemesting te verhogen en te bemesten op het juiste tijdstip en met de juiste bemestingstechnieken.

Bij MAP5 wordt de **bemesting (zowel voor N als P) op bedrijfsniveau** geëvalueerd. Op een individueel perceel mag aldus een hogere hoeveelheid stikstof opgebracht worden dan de norm voor de betreffende teelt voorziet, zolang deze niet hoger is dan twee keer de bemestingsnorm. Voorwaarde hierbij is dat de bemestingsruimte voor stikstof niet overschreden wordt op bedrijfsniveau. Uitzondering hierop zijn de natuurgebieden en grondwaterwingebieden, waarbij de bemestingsnorm op perceelniveau dient gerespecteerd te worden.

3.4.1.4 Fosfaatbemestingsnormen

Percelen waarvan de **fosfaatbeschikbaarheid niet gekend** is, worden **vanaf 2017 ingedeeld in klasse IV** om de hoogste graad van milieubescherming te garanderen. Om landbouwers de mogelijkheid te geven om voldoende stalen te nemen (afgestemd op hun bedrijfsvoering), wordt een overgangperiode voorzien tot en met 2016, waarbij niet geanalyseerde percelen ingedeeld worden als klasse III.

Voor percelen in klasse I of II, wordt de **P-bemesting uit stalmest en boerderijcompost** (aldus ook niet-gecertificeerde composten) maar voor de helft in rekening gebracht.

3.4.1.5 Tuinbouw

Wat betreft het **aantal bodemanalyses en bijhorende bemestingsadviezen**, wordt gevraagd om een eenvoudige regeling. De bepaling van het aantal bodemanalyses voor groenten wordt geregeld in een uitvoeringsbesluit van de Vlaamse Regering. In afwachting hiervan wordt het aantal bemestingsadviezen vastgelegd op 1 advies per 2 ha; voor meerjarige sierteelt op 1 per 6 ha. Als alternatief voor het verplicht laten nemen van bodemanalyses met bemestingsadviezen, zal een systeem uitgewerkt worden met erkende adviesdiensten die een volledig begeleidingspakket aanbieden.

De toediening van **kunstmest in het najaar** voor tuinbouwteelten blijft ook **voor focusbedrijven** mogelijk op basis van een bodemanalyse en bemestingsadvies.

3.4.1.6 Controle en handhaving

Er wordt gevraagd om een **doorgevoerde controle** en een aanpak van de landbouwers die de wetgeving niet naleven. Omdat de waterkwaliteitsdoelstellingen nog niet overal gerealiseerd worden, is het noodzakelijk om strengere maatregelen te nemen in MAP5. Net omdat er regionale verschillen zijn in de waterkwaliteit en tussen landbouwbedrijven, wordt in MAP5 volop ingezet op een gebiedsgerichte en bedrijfsgerichte aanpak. Focusbedrijven die aantonen dat ze geen negatieve milieu-impact veroorzaken kunnen vrijstelling verkrijgen

van de strengere maatregelen die geldig zijn voor focusbedrijven. In MAP 5 zal de handhaving gericht zijn op de aanpak van bedrijven die nutriëntenverliezen veroorzaken. De controles zijn nu reeds gebaseerd op risicoanalyses. In MAP 5 zullen de risicoanalyses verder verbeterd worden, zodat de controles nog meer gericht worden op de probleembedrijven.

Er wordt opgemerkt dat landbouwers die goed werken zouden moeten beloond worden. Het **belonen** van landbouwers die goed werken is in MAP5 opgenomen onder de vorm van het verkrijgen van een vrijstelling van strengere maatregelen die geldig zijn voor focusbedrijven.

Er wordt gevraagd naar een **betere opvolging van kunstmest**. Inzake de registratie van kunstmest heeft het actieprogramma duidelijk de intentie om hier werk van te maken. Via een digitale uitwisseling van gegevens over de verkoop van kunstmeststoffen aan Vlaamse landbouwers is een kruiscontrole met de aangifte van de landbouwer mogelijk. Een artikel van aangifte kunstmestproducenten is ook voorzien in het Mestdecreet. Idealiter gebeurt de inzameling van gegevens over het kunstmestgebruik door Vlaamse landbouwers op Europees niveau. Gezien de hoogdringendheid tot het halen van de Europese doelstellingen inzake waterkwaliteit, is het niet haalbaar om te wachten op een Europese Regelgeving omtrent deze materie. Er wordt aangegeven dat het moeilijk is om de **bedrijfsbalans** in evenwicht te krijgen. Hierbij is het belangrijk dat de bedrijfsbalans in MAP5 niet meer als eindpunt beschouwd, maar eerder als de start van een risicoanalyse. Wanneer hieruit blijkt dat een landbouwbedrijf een hoog risico vertoont op nutriëntenverliezen naar water, volgt een doorlichting. Tijdens een dergelijke doorlichting, is de consistentie van de mestbalans belangrijker dan het perfect in evenwicht brengen van de afzonderlijke nutriënten.

Er wordt gevraagd naar een betere controle op het **uitrijverbod van effluënten** in de winter. MAP5 voorziet reeds een algemeen bemestingsverbod van effluënten van 15 november t.e.m. 15 januari en een bemestingsverbod van effluënten van 1 september t.e.m. 15 februari bij focusbedrijven waar uit controle van het nitraatresidu op bedrijfsniveau belangrijke overschrijdingen van de drempelwaarden aangetoond worden. Daarnaast worden de bestaande terreincontroles van bemestingspraktijken behouden in het nieuwe actieprogramma en waar nodig versterkt.

3.4.1.7 **Andere**

Er wordt aangegeven dat MAP5 moet bijdragen tot een verbetering van het **organische stofgehalte** in de bodem. Het verbeteren van het organische stofgehalte in de landbouwbodems zit, naast de verbetering van de waterkwaliteit, opgenomen in MAP5. Dit onder meer door het gebruik van meststoffen die bijdragen tot de toename van de effectieve organische stof, zoals stalmest en compost, te stimuleren, door het systeem werkzame stikstof te verplichten en door het inzaaien van groenbemesters en vlinderbloemigen (naast stikstof wordt ook koolstof aangeleverd aan de landbouwbodem). Dit draagt bij tot het verbeteren van de bodem (centrale rol in actieprogramma).

Er wordt gevraagd om voor **meerjarige teelten** mogelijkheden te stimuleren om extra organische stof toe te dienen. Fosfaat van compost en stalmest op bodems van klasse I en II en van gecertificeerde compost op alle bodems wordt voor de helft in rekening gebracht, wat mogelijkheden biedt om extra organische stof toe te dienen. Bovendien geldt in MAP5 een bedrijfsbenadering, waardoor in het jaar van planten van meerjarige teelten extra organische stof toegediend kan worden, als dat gecompenseerd wordt door minder te bemesten op andere percelen waar meerjarige teelten al enkele jaren op het veld staan.

Er wordt gevraagd om een uitzondering te blijven voorzien voor de **uitrijregeling op zware kleigronden in de Polders**. De uitzonderingsregels m.b.t. de verbodsperiode voor het uitrijden van mest in de Polders blijven behouden. Hierbij wordt rekening gehouden met de specifieke omstandigheden van de zware kleigronden,

waar het niet mogelijk is om in het voorjaar de grond te bewerken zonder risico's op structuurschade aan de bodem.

Om aan de vraag naar voldoende en goede **communicatie** te voldoen, heeft de VLM reeds een aantal voorlichtingen georganiseerd (zie 1.2). Daarnaast zal de VLM een aantal voorlichtingen geven in de focusgebieden eind juni 2015 en een uitgebreide voorlichtingscampagne organiseren in het najaar van 2015. Naast de voorlichtingen, zal de dienst Bedrijfsadvies van VLM de landbouwers begeleiden bij de overgang naar de bedrijfsbenadering en het gebruik van het systeem werkzame stikstof. De dienst Bedrijfsadvies stelt eveneens een rekenprogramma ter beschikking m.b.t. de bedrijfsbalans (waarmee de mestbalans kan gesimuleerd worden en een bemestingsplan- en register kan opgemaakt worden) en een update van de brochure 'werkzame stikstof' (die beschikbaar wordt gesteld op de website van de VLM).

3.4.2 Technische motivering voor elementen die niet weerhouden worden voor aanpassing

3.4.2.1 Waterkwaliteit

Er wordt aangegeven dat **geen extra maatregelen nodig** zijn en dat de evolutie van de waterkwaliteit de goede richting uitgaat. Echter, door de grote regionale verschillen werden de waterkwaliteitsdoelstellingen van MAP4 niet bereikt. Bijkomende, gebiedsgerichte maatregelen zijn aldus absoluut noodzakelijk om de gestelde waterkwaliteitsdoelstellingen tegen 2018 te realiseren.

Er wordt gereageerd dat de **strengere doelstellingen voor nitraat** die zijn opgelegd door de **Kaderrichtlijn Water** in het operationeel meetnet moeten nageleefd worden. Echter, de milieukwaliteitsnorm voor nitraat vanuit de Kaderrichtlijn Water die geldt voor de kleinere watersystemen waarin het MAP-meetnet gesitueerd is, bedraagt 11 mg N/l (44,3 mg nitraat/l) als 90-percentiel. Dit is zeer vergelijkbaar met de norm van 50 mg nitraat/l als 95-percentielwaarde vanuit de Nitraatrichtlijn. Voor de meeste grotere waterlichamen waarin het operationeel meetnet gesitueerd is, geldt een milieukwaliteitsnorm van 5,65 mg N/l (25 mg nitraat/l) als 90-percentiel. In de grotere waterlichamen, waar verschillende sectoren een invloed op hebben, wordt geëvalueerd t.o.v. deze doelstelling.

Er wordt ingesproken dat **waterrijke gronden** zoals in overstromingsgebieden niet gecatalogeerd worden als kwetsbare gebieden. Gebieden waar op basis van de meetresultaten een slechte toestand of evolutie van de oppervlakte- of grondwaterkwaliteit wordt vastgesteld, worden opgenomen als focusgebied. Anderzijds zullen terreincontroles van bemestingspraktijken en andere inbreuken met een directe impact op het milieu in MAP5 worden behouden en waar nodig versterkt.

Er wordt aangegeven dat er geen duidelijk **verband** is tussen de **grondwaterkwaliteit** en **recent toegepaste landbouwpraktijken**. Echter, afhankelijk van de afstand tot het meetpunt zijn er voor grondwater korte termijneffecten, maar ook lange termijneffecten als het over diepere meetfilters gaat. De kwaliteit van het ondiepe grondwater kan op afzienbare tijd i.k.v. MAP-periodes worden verbeterd. Zowel de globale evolutie van het grondwaterkwaliteit als ook de evolutie in focusgebieden toont de stapsgewijze vooruitgang, zodat inspanningen van landbouwers enigszins beloond worden.

Inzake grondwaterkwaliteit, wordt meer transparantie gevraagd inzake de **rekenregels voor de evaluatie van de grondwaterkwaliteit**. De beoordeling van de grondwaterkwaliteit gebeurt conform de grondwatercriteria, zoals opgenomen in MAP4 en heeft uitsluitend betrekking op nitraat. Deze werkwijze werd in het verleden via een ondersteunend document op OMAP toegelicht en goedgekeurd door de aanwezige leden. De beslissingsboom met de beoordelings- en rekenstappen voor de afbakening van de focusgebieden is beschikbaar via de OMAP-leden of rechtstreeks bij VMM.

De vraag om MAP-meetpunten onder invloed van **nitraatrijk bronwater** in een aparte categorie onder te brengen, kan moeilijk worden onderbouwd, omdat er een ongekend aantal MAP-meetpunten aanwezig zijn, die juist goede oppervlaktewaterkwaliteit vertonen omwille van de toestroom van nitraatarm bron-/kwelwater. Daarnaast is de locatie van de MAP-meetpunten gesitueerd in afstroomgebieden met een agrarisch karakter.

Er wordt kritiek gegeven op het feit dat een MAP-meetpunt waar slechts één maal per winterjaar een overschrijding van de nitraatnorm van 50 mg nitraat/l wordt vastgesteld als slecht wordt geëvalueerd, terwijl het **principe van de 95-percentieltoets** wel wordt toegepast bij de afbakening van focusgebieden. Echter, de meetresultaten van het MAP-meetnet worden verwerkt en gerapporteerd volgens de door Europa gevraagde methodes, in lijn met de Nitraatrichtlijn. De Nitraatrichtlijn stelt als criterium een 95-percentieltoets van de drempelwaarden voorop, waarbij voor hoogstens 1 van de 20 metingen een nitraatconcentratie van maximaal 75 mg nitraat/l mag voorkomen. In Vlaanderen worden de MAP-meetpunten in principe maandelijks bemonsterd. Dit impliceert dat vanaf dat één overschrijding wordt vastgesteld, het meetpunt als slecht wordt geëvalueerd. In het kader van de afbakening van de focusgebieden wordt geëvalueerd over twee jaren. Doordat hierbij in principe 24 metingen worden geëvalueerd per meetpunt, kan de 95-percentieltoets worden toegepast.

Hoge **fosforconcentraties** in oppervlaktewater vereisen een verscherpte aanpak, waarbij de fosfaatbemestingsnormen in MAP5 afgestemd worden op de fosforbeschikbaarheid in de bodem. Het terugdringen van de fosforconcentraties in oppervlaktewater zal veel tijd in beslag nemen en dit moet over een langere termijn geëvalueerd worden. De **GAP analyse** in opdracht van de Europese commissie kadert in het streven naar een goede waterkwaliteit, zoals opgelegd door de kaderrichtlijn water. De GAP-analyse zal nagaan of de tot nu toe genomen maatregelen voldoende zijn om de goede toestand voor fosfaat te bereiken en op welke termijn. Rekening houdende met effecten pas op lange termijn, is het des te belangrijker om op korte termijn de gemaakte keuzes te evalueren op hun effecten op middellange en lange termijn, rekening houdende met de toenemende wetenschappelijke kennis over dit thema. Zo kan de zekerheid toenemen dat de juist maatregelen zijn genomen, wat meer garanties kan bieden aan landbouwers dat hun inspanningen effect zullen hebben.

Er wordt kritiek gegeven op de **meetmethode voor fosfor** in oppervlaktewater. De VMM is erkend en geaccrediteerd voor de bepaling van orthofosfaat in oppervlaktewater. De bepaling gebeurt volgens het compendium voor monsterneming, meting en analyse van water (WAC - norm WAC/III/C/002) en is gebaseerd op de ISO norm ISO-15923-1.

Maatregelen opgenomen i.k.v. de Nitraatrichtlijn vormen een onderdeel van de basismaatregelen van de **stroomgebiedbeheerplannen**. Bij concrete uitwerking ervan in het Mestdecreet en bijhorende uitvoeringsbesluiten wordt gestreefd naar integratie met anderen plannen, zoals de stroomgebiedbeheerplannen.

3.4.2.2 **Focusbedrijven**

Er wordt gevraagd om de **kwetsbare oppervlakte- en grondwaterwinnings** als focusgebied op te nemen. Het MAP voorziet en bemestingsverbod voor beschermingszones type I van de grondwaterwingebieden en gebieden waar oppervlakte- en grondwaterkwaliteit niet goed is of niet goed evolueert wordt opgenomen als focusgebied. Daarnaast zal de waterkwaliteit in de kwetsbare drinkwaterwinnings opgevolgd worden via een jaarlijkse trendanalyse (zie 3.3).

Een bijkomende focus op bedrijven gelegen in of nabij **waterrijke gebieden en valleien** wordt gevraagd. Echter, in de als waardevol afgebakende gebieden is nulbemesting van kracht. De waterkwaliteitsbeheersing is daarnaast geregeld in andere wetgeving. Verder wordt de waterkwaliteit niet alleen door waterrijke valleien en broeken beïnvloed, maar evengoed door andere gebieden die afwateren naar een waterloop. Verder is in het Mestdecreet een specifieke uitrijregeling langs waterlopen van kracht. Als laatste wordt in MAP5 de klemtoon gelegd op bedrijven die met 50% of meer van het areaal landbouwgrond in focusgebied gelegen zijn, vermits de waterkwaliteit in focusgebied nog te wensen overlaat (ongeacht of het nu over waterrijke gebieden gaat of niet). Deze bedrijven worden focusbedrijven, welke bijkomende maatregelen krijgen opgelegd en waar de bemesting strenger wordt geëvalueerd. Ook bedrijven buiten focusgebied kunnen, na beoordeling van nitraatresidu, aangeduid worden als focusbedrijf.

Voor de landbouworganisaties ligt het moeilijk dat er **autocontroles op bedrijfsniveau** worden uitgevoerd **in 2015** o.b.v. de nitraatresidumetingen in 2014. Gezien het belangrijk is voor de continuïteit, zullen de resultaten van 2014 meegenomen worden voor de perceels- of bedrijfsbeoordeling van het nitraatresidu in 2015.

Daarenboven was dit een cruciaal element in de onderhandelingen met de Europese Commissie. Echter, door de gefaseerde aanpak, zullen maatregelen enkel opgelegd worden na een evaluatie op bedrijfsniveau.

Wanneer een overschrijding in 2014 buiten beschouwing zou worden gelaten, zouden bedrijven waar in 2015 weer een overschrijding wordt vastgesteld op 1 perceel, pas in 2016 een bedrijfsevaluatie moeten uitvoeren, waardoor de noodzakelijke maatregelen pas in 2017 zouden ingaan. De invloed van deze maatregelen zou dan pas in 2017 voelbaar zijn. Dit zou de impact van MAP5 op de waterkwaliteit sterk hypothekeren en het tijdig realiseren van doelstellingen in de weg staan. Daarom worden in 2015 al autocontroles op bedrijfsniveau ingevoerd op basis van de nitraatresidumetingen van en wordt een jaar tijdverlies vermeden.

De maatregelen voor focusbedrijven worden als **discriminerend** ervaren. Focusbedrijven, gelegen in focusgebied, die kunnen aantonen dat hun individuele bedrijfsvoering geen verhoogd risico op nitraatverliezen inhoudt, kunnen een vrijstelling krijgen van de bijkomende maatregelen. De aanduiding als focusbedrijf omwille van z'n ligging in focusgebied is hierdoor aldus niet discriminerend.

Daarnaast wordt kritiek gegeven op het feit dat landbouwers omwille van kleine **overtredingen** als focusbedrijven zouden worden/blijven gecatalogeerd. De overtredingen die bedrijven verhinderen om een vrijstelling te komen zijn zeer sterk te relateren aan milieu- en waterkwaliteit en niet nieuw in de mestwetgeving (lozing, overbemesting, schenden van de verbodsperiode, bemesten op overstroomde, bevroren of met water verzadigde gronden, niet

emissiearme aanwending van mest en niet respecteren van de afstand tot de waterloop). Ook een gesanctioneerd bedrijf na een volledige bedrijfsdoorlichting kan geen vrijstelling bekomen aangezien uit de doorlichting net blijkt dat de bedrijfsvoering ernstige milieurisico's met zich meebrengt. Het al of niet blijvend karakter van de categorie focusbedrijf ligt dus geheel in handen van de landbouwer.

Er wordt aangehaald dat wanneer een landbouwer **vrijstelling** behaalt, de **kosten voor nitraatresidubepalingen terugbetaald** moeten worden omdat hij onterecht als focusbedrijf werd aangeduid.

Echter, deze bedrijven gelegen in focusgebieden zullen na de vrijstelling het voordeel hebben dat ze de bijkomende maatregelen niet moeten toepassen.

Er wordt aangehaald dat de **eerste drempelwaarde** te laag ligt. Mits voldoende rekening te houden met perceelkarakteristieken en een terdege afstemming van de bemesting op de gewasbehoefte, is het mogelijk de drempelwaarde te respecteren. Het **gelijkstellen van de drempelwaarde voor focusbedrijven en niet-focusbedrijven** kan niet de algemene regel worden, gezien de milieukundig onderbouwde waarde 70 kg N bedraagt en dus de waarde voor niet-focusbedrijven van 90 kg N een afwijking is.

De opgelegde maatregelen bij focusbedrijven zijn allen **milieurelevant**: hebben ofwel een directe weerslag op de kwaliteit van oppervlakte- en grondwater, beperken uitspoeling van nutriënten, verlengen opnameperiode van nutriënten, gaan erosie tegen. Ook de inperking van de uitrijregeling is milieurelevant, gezien het opbrengen van mest op het eind van het bemestingsseizoen het nitraatresidu in het najaar ongunstig beïnvloedt.

Er wordt aangehaald dat het **verbod** voor focusbedrijven op het toedienen van een **beperkte dosis dierlijke meststoffen na de oogst mits inzaaien van een vanggewas**, nadelig is omdat het vanggewas een basisdosis bemesting nodig heeft om goed te ontwikkelen en maximaal nutriënten uit de bodem op te nemen. Een beperkte bemesting na de oogst mits inzaai van een vanggewas kan zonder grote milieurisico's indien de dosis strikt gerespecteerd wordt én het vanggewas tijdig en onder goede omstandigheden kan ingezaaid worden. Wanneer aan deze voorwaarden niet kan voldaan worden, en dat kan ook het gevolg zijn van externe factoren (bv. het weer), dan is het risico op uitspoeling van nutriënten substantieel. In focusgebieden, waar de waterkwaliteit nog onvoldoende is en waar nog te veel nitraat in de bodem achterblijft en in het najaar uitspoelt, wordt het toedienen van meststoffen type 2 en 3 na de oogst niet toegestaan aangezien de risico's niet in de hand kunnen gehouden worden.

Door het invoeren van langere verbodsperiodes bij focusbedrijven wordt de **uitrijregeling** ingewikkelder dan bij MAP4. Echter, bij aanduiding als focusbedrijf wordt deze hiervan op de hoogte gesteld, waarbij hij op de hoogte wordt gesteld van de uitrijperiodes waar hij zich op zijn bedrijf moet aan houden. Daarnaast werd een harmonisatie voorzien van uitrijregeling, om de uitrijregeling eenvoudiger te maken (zie 3.4.1).

3.4.2.3 **Nitraatresidu**

Er wordt ingesproken dat nitraatresiduanalyses onbetrouwbare resultaten kunnen geven, waarbij bedrijven op basis daarvan zwaar beoordeeld kunnen worden. **Variabiliteit bij analyses en staalnames** is onvermijdelijk en hiermee wordt rekening gehouden. Daarnaast zal een bedrijfsbeoordeling van het nitraatresidu niet leiden tot een betere betrouwbaarheid als instrument voor de evaluatie van het bemestingsgedrag. Het nitraatresidu wordt namelijk op verschillende percelen van een bedrijf bepaald.

De suggestie om meteen **nitraatresiducntroles op bedrijfsniveau** te laten uitvoeren in plaats van op perceelsniveau, wordt niet weerhouden. De controledruk bedraagt nu 40-50% wat betekent dat het nitraatresidu op minstens één perceel van elk bedrijf wordt gecontroleerd om de 2-3 jaar. Mochten de nitraatresiducntroles beperkt worden tot evaluaties op bedrijfsniveau, dan zou dit, gegeven dezelfde middelen, leiden tot een verlaging van controledruk. Ook de suggestie om **nitraatresiduevaluaties op bedrijfsniveau** i.p.v. op perceelsniveau uit te voeren **in bekkens waar nog een sterke vooruitgang geboekt moet worden**, wordt niet weerhouden. Aangezien de verhoogde aanwezigheid van focusgebieden in deze bekkens, verhoogt de kans op een controle staalname aanzienlijk. De suggestie om in focusgebieden nitraatresidubepalingen van de Mestbank op bedrijfsniveau te organiseren in plaats van op 1 perceel, vergt een verschuiving van financiële middelen en kan ten koste gaan van het realiseren van een voldoende grote controledruk.

De vraag om **nitraatresidumetingen die op eigen initiatief** uitgevoerd worden enkel te gebruiken voor het al dan niet verlenen van vrijstelling, maar niet om bedrijven in te delen in andere klassen, wordt niet weerhouden. Er wordt namelijk van uitgegaan dat de landbouwer deze resultaten indiene omdat hij ervan uit ging dat zijn bedrijfsvoering geen milieu-impact veroorzaakte en daarom een vrijstelling had aangevraagd. Als blijkt dat dit niet geval is, dan moeten maatregelen opgelegd worden.

Er worden **veel staalnames** gevraagd om een globaal beeld te kunnen krijgen van de bedrijfsvoering van een bepaald bedrijf. Door dat grotere aantal stalen worden de gevolgen van de keuze voor het ene dan wel het andere perceel geneutraliseerd, waardoor het een goed instrument is om de globale bedrijfsvoering mee te beoordelen. Daarnaast is het ook belangrijk dat voor minstens elke belangrijke teeltgroep die op een bedrijf voorkomt, het nitraatresidu bepaald wordt. Immers niet elke teelt is even gevoelig voor overschrijdingen van de nitraatresidurempelwaarden. Nochtans is het aantal staalnames per bedrijf relatief beperkt. Dit aantal wordt namelijk bepaald door de vierkantswortel van de bedrijfsoppervlakte en wordt naar beneden afgerond. Inzake staalnames op **percelen met een klein areaal**, dienen enkel bedrijven met een autocontrole op bedrijfsniveau een nitraatresidubepaling uit te voeren voor alle teeltgroepen, ongeacht het areaal. Alle teelten in de tabel van de nitraatresidurempelwaarden zijn herleid tot slechts 6 teeltgroepen. Door deze doorgedreven groepering kunnen in de meeste gevallen de kleinste percelen vermeden worden. Inzake de **evolutie van het nitraatresidu** over meerdere jaren heen, wordt opgemerkt dat een klasse I-bedrijf strenger gestraft wordt bij eenzelfde resultaat van autocontrole dan een klasse II of III bedrijf. Een klasse I-bedrijf die jaar na jaar als klasse I wordt geëvalueerd, blijft een negatieve impact hebben op de waterkwaliteit. Dit kan te wijten zijn aan het feit dat het bedrijf de opgelegde maatregelen niet of niet voldoende toepast. Het aanscherpen van de maatregelen is aldus noodzakelijk om een verbetering te verkrijgen. Een klasse III-bedrijf dat het volgende jaar als klasse I wordt geëvalueerd, vertoont een duidelijke verbetering. De maatregelen die dit bedrijf moet toepassen kunnen dan ook bijgesteld worden. Maatregelen die aan een bedrijf opgelegd worden, gebeuren in eerste instantie op basis van de nitraatresidumetingen op bedrijfsniveau, maar er wordt ook rekening gehouden met de vooruitgang die een bedrijf boekt.

Er worden bij MAP5 **geen verplichte voorjaarsstalen** meer opgelegd als gevolg van een te hoog nitraatresidu in het voorbije jaar. Er is hierbij uitgegaan van een opgedreven responsabilisering van de landbouwer bij het gericht bemesten op maat van de teelt, rekening houdend met de perceelseigenschappen. Bovendien kan beroep gedaan worden op een goed uitgebouwd adviessysteem voor landbouwers. Het nitraatresidu is met andere woorden een resultaatverbintenis waarbij de landbouwer kan bepalen op welke manier hij hier aan zal voldoen al dan niet met behulp van professionele begeleiding.

Er wordt rekening gehouden met **bijzondere omstandigheden** (uitzonderlijke weersomstandigheden, teeltmislukkingen, ...). Landbouwers kunnen dit invoeren in hun bezwaarschrift tegen de opgelegde maatregelen als gevolg van een te hoog nitraatresidu.

3.4.2.4 **Stikstofbemestingsnormen**

Er wordt gevraagd naar een **intensivering van het stikstofbeleid**. Het geheel van maatregelen van MAP5 moet bijdragen tot het realiseren van de waterkwaliteitsdoelstellingen. De aanpak wordt wel degelijk geïntensiveerd, via een gebiedsgerichte en bedrijfsgerichte aanpak. Voor de stikstofnormen wordt gestreefd naar een evenwichtsbemesting, zodat uitspoeling naar oppervlakte- en grondwater beperkt wordt. De uitrijperiode wordt ook zo bepaald dat de bemesting gebeurt in de periode dat de plant het meest nood heeft aan stikstof en de opname dus het grootst is. Een lagere stikstofgift is dan ook niet aangewezen omdat dit dan leidt tot opbrengstdaling.

Er wordt aangegeven dat een verdere **beperking van bemestingsnormen** enkel een productiedaling oplevert zonder grote vooruitgang te zien in de MAP-meetpunten. Echter, de stikstofbemestingsnormen zijn gebaseerd op een evenwicht tussen minimale verliezen van stikstof naar grond- en oppervlaktewater en optimale opbrengsten. Dit werd aangetoond door wetenschappelijk onderzoek (D'Haene et al, 2014). Inzake fosfaatbemestingsnormen wordt het generieke systeem (van MAP4) verder verfijnd, rekening houdend met de

plantbeschikbare fosfor in de bodem (door indeling in 4 klassen met aangepaste bemestingsnormen). Rekening houdend met deze normen, wordt verwacht dat de waterkwaliteit zal verbeteren.

Er worden **hogere bemestingsnormen** gevraagd voor **dierlijke mest**. Het kan zijn dat bij het gebruik van organische mest de N/P-verhouding van de mest in combinatie met de geldende fosfaatbemestingsnormen niet toelaat om de maximale stikstofgift uit dierlijke mest in te vullen. Een mogelijke oplossing hierbij is de dierlijke mest via bv. scheiding zodanig te bewerken dat de N/P-verhouding beter afgestemd is op de gewasbehoefte en de dierlijke mest optimaal kan gevaloriseerd worden.

Tevens wordt een **hogere N-bemestingsnorm voor sommige teelten** gevraagd zonder nadelige impact op de waterkwaliteit. Echter, als landbouwers kunnen aantonen dat hun nitraatresidu op bedrijfsniveau goed is, kunnen deze een hogere N-bemestingsnorm aanvragen. De verhoogde N-bemesting wordt tot 10% beperkt, omdat bij een hogere bemesting de efficiëntie van de N-opname door het gewas afneemt en er aldus steeds een kleiner aandeel opgenomen wordt door het gewas met toenemende stikstofverliezen tot gevolg.

Aangezien de doelstellingen rond de waterkwaliteit nog niet gehaald zijn, is een algemene verhoging van de N-bemestingsnormen niet aan de orde. Verder laat de bedrijfsbenadering enige flexibiliteit tussen de teelten toe. Er wordt aangehaald dat de verplichting van het **werkzame stikstofsysteem** geen enkel voordeel heeft. Echter, bemestingsnormen op basis van werkzame stikstof zijn het meest doelgericht om bij te dragen tot oordeelkundige bemesting. Ze laten toe om de gewasbehoefte op de meest optimale manier in te vullen. Bemestingsadviezen worden daarnaast uitgedrukt in werkzame stikstof. Verschillende instanties bieden begeleiding aan inzake het invoeren van het werkzame stikstofsysteem. Verder wordt een gratis rekenprogramma 'BASsistent' ter beschikking gesteld voor de opmaak van een bemestingsplan en -register.

Als alternatief voor de **dosisbeperking voor effluent** in de verbodsperiode (van 1/9-15/11 en van 15/1-15/2) wordt 30 kg N totaal voor niet-focusbedrijven en 20 kg N totaal voor focusbedrijven voorgesteld, zonder beperking op de minerale stikstof. Echter, aangezien het gebruik van effluent reeds beperkt was tot 10 kg minerale stikstof per ha en de stikstofinhoud van effluenten grotendeels (80-90%) uit minerale stikstof bestaat, zou dit voorstel neerkomen op een de facto versoepeling van de regels, waardoor dit voorstel niet kan meegenomen worden.

De **inwerking van stro** zorgt tijdelijk voor immobilisatie van N door de hoge C/N-verhouding van het stro. De stikstof wordt nadien terug vrijgegeven. Als deze vrijgave te vroeg in het seizoen gebeurt, zal de stikstof nog niet kunnen opgenomen worden door het volgende gewas en uitspoelen. Bij een groenbedekker daarentegen wordt de reststikstof nog lang opgenomen en kan de stikstofvrijstelling beter gestuurd worden. Het inwerken van stro kan hierdoor niet als gelijkwaardig beschouwd worden met inzaaien van een groenbedekker.

3.4.2.5 Fosfaatbemestingsnormen

De **fosfaatvoorraad in onze bodem is historisch** opgebouwd en mag het gebruik van dierlijke mest niet in de weg staan. Echter, de fosfaatbemestingsnormen dienen aangepast te worden om verdere aanrijking van de landbouwbodems met een hoog risico op fosfaatverliezen tegen te gaan en het fosfaatgehalte te verlagen. Rekening houdend met de plantbeschikbare fosfor in de bodem (indeling in 4 klassen), zal dit leiden tot een bemesting die beter is afgestemd op de fosfaattoestand van de bodem. De aangepaste bemestingsnormen zullen in veel gevallen zorgen dat fosfor het limiterend nutriënt wordt bij toepassing van dierlijke mest. Om nutriënten uit dierlijke mest maximaal te valoriseren, zal in MAP5 de bemesting niet langer uitgevoerd en geëvalueerd worden op perceelsniveau, maar op bedrijfsniveau. Verder kunnen eenvoudige

mestbewerkingstechnieken de samenstelling van dierlijke mest aanpassen om een gunstigere N/P-ratio en mest op maat van de gewasbehoefte te bekomen.

Er wordt aangegeven dat een hoge fosfaataanwezigheid niet altijd iets zegt over de **fosfaatbeschikbaarheid**. De klasse-indeling van de bodems, en dus ook de bemestingnormen, gebeurt op basis van de plantfosfaatbeschikbaarheid en niet op basis van de fosfaataanwezigheid.

De vraag om **50% van de fosfaatbemesting uit stalmest en compost** in rekening te brengen, toe te laten voor alle bodems (ook klasse III en IV-bodems), zowel voor biologische landbouw als generieke landbouw, is ondanks het belang van de aanvoer van organische stof voor het behoud of herstel van de bodemkwaliteit, wetenschappelijk niet te verantwoorden. Een dubbele dosis fosfor op klasse III en IV-bodems toedienen zal namelijk leiden tot verdere toename in fosforbeschikbaarheid, terwijl deze bodems dienen uitgemijnd te worden om toekomstige fosforverliezen naar de omgeving te voorkomen. Daarnaast kunnen andere maatregelen getroffen worden om het organische stofgehalte in de bodem te verbeteren, nl. stro toedienen, vanggewassen, teeltrotatie, ...

Er wordt gevraagd om **termen compost en stalmest** te schrappen en vervangen door een algemene term die de samenstellingsvereisten weergeeft. Echter, stalmest en compost zijn bij landbouwers gekende producten waaraan bepaalde kwaliteitsvereisten verbonden zijn via definities van het Mestdecreet en andere wetgeving, waardoor deze termen niet zullen vervangen worden.

Er wordt gevraagd om **aanvullende bemesting met wateroplosbare fosfor uit kunstmest** toe te laten in functie van de fosfaatbeschikbaarheidsklasse en indien cultuurtechnisch nodig, gezien dierlijke mest de cultuurtechnische noden niet kan invullen. Echter, elke landbouwer kan met de bedrijfsmatige aanpak stikstof en fosfor efficiënt invullen op zijn bedrijf. Het gebruik van verschillende meststoftypes wordt op bedrijfsniveau beoordeeld.

De indeling in 4 klassen houdt het midden tussen voldoende differentiatie in bemestingnormen en een te grote **complexiteit** van het systeem. Het invoeren van een extra klasse fosfaatbeschikbaarheid waarin de hoogst problematische percelen worden ondergebracht, zou het systeem complexer maken.

Door de bemestingsruimte oordeelkundig door de landbouwer te laten inschatten, kan de gewenste P-uitmijning niet noodzakelijk op de gewenste percelen gerealiseerd worden. Binnen een **bedrijfsbenadering** moet een hoger gebruik van nutriënten op het ene perceel gecompenseerd worden op andere percelen zodat de bemestingsruimte op het bedrijf gerespecteerd wordt. Bovendien is een analyse voor bepaling van de fosfaatklasse slechts geldig voor 5 jaar. Indien een landbouwer onoordeelkundig omspringt met de fosfaatbemesting bestaat de kans dat deze percelen in een hogere klasse terecht komen.

De wereldvoorraad fosfaat is inderdaad bedreigd door massale **fosfaatontginning voor kunstmest** voor de landbouw. Echter, Vlaamse bodems zijn rijk aan plantbeschikbaar fosfaat. Het grootste deel van de bodemfosfaat is gebonden en niet direct beschikbaar voor planten. Er is echter steeds een deel van de fosfaat in oplossing dat opneembaar is voor planten en ook onderhevig is aan uitspoeling.

De fosfor die in de bodem aanwezig is afkomstig van **metaalslakken** wordt niet bepaald via de analyses. Deze analyses bepalen namelijk enkel de plantbeschikbare fosfor en niet de totale fosfor aanwezig in de bodem.

Kleine percelen vrijstellen van het meten van P-beschikbaarheid wordt niet weerhouden, gezien het de landbouwer vrijstaat om het fosfaatgehalte van bepaalde percelen niet te laten analyseren. Aangezien de bemesting vanaf MAP5 geëvalueerd wordt op bedrijfsniveau, moet de landbouwer voor zichzelf beslissen of de fosfaatbemestingsruimte op zijn bedrijf voldoende is om de bemesting op een oordeelkundige manier te kunnen uitvoeren of dat hij bijkomende percelen zal laten bemonsteren.

Een **terugbetaling van de analyses in klasse III** is vanuit het principe ‘de vervuiler betaalt’ niet te verantwoorden omdat dit bodems zijn waar de hoeveelheid plantbeschikbare fosfor hoger is dan de streefzone en dus een risico vormen op fosfaatverliezen naar de omgeving.

Door de verstrenging van de fosfaatbestedingsnormen wordt verwacht dat er nog meer mest met **onrealistisch hoge inhoudswaarden** naar de mestverwerking zal afgevoerd worden. De verplichte registratie van de mesttransporten verschaft gegevens over de nutriëntenstromen naar mestverwerking. Een gerichte actie van de Mestbank waarbij de analyses opgevraagd werden van transporten met onrealistisch, hoge inhoudswaarden, is al zeer effectief gebleken. In MAP5 wordt de bedrijfsbalans een belangrijk instrument voor risicoanalyse en doorlichting. Tijdens een doorlichting wordt vooral gekeken naar de interne consistentie en verklaarbaarheid van de balans. Doordat het balansresultaat geen eindpunt meer vormt op basis waarvan een balansboete wordt opgelegd, wordt verwacht dat dit zal bijdragen tot het gebruik van meer realistische inhoudswaarden.

Er wordt gevraagd waarom de **mestverwerkingspercentages niet stijgen** als de fosfaatbestedingsnormen worden verlaagd. Door de aangepaste fosfaatbestedingsnormen kan er inderdaad nood zijn aan bijkomende mestverwerking, maar de overheid kiest ervoor om geen bijkomende verplichtingen op te leggen. Vandaar dat de mestverwerkingspercentages niet stijgen.

In tegenstelling tot in Nederland, wordt een hele ruime marge voorzien voor de **verwerking van de bodemanalyses** voor fosfaatbeschikbaarheid. Echter, 31 augustus is de uiterste datum om de informatie verwerkt te krijgen ten einde de landbouwers bij de start van het volgende bestedingsseizoen om correcte informatie te kunnen aanbieden. Deze informatie wordt in Nederland niet op dezelfde wijze ter beschikking gesteld.

3.4.2.6 Tuinbouw

Er wordt aangegeven dat de **bestedingsnormen voor groenteteelten** onaanvaardbaar zijn. Door de specificiteit van de groenteteelten ontbreekt momenteel een grondige onderbouwing van de bestedingsnormen naar analogie met de voeder- en akkerbouwgewassen. Verder is het niet duidelijk of deze normen zich op een niveau van evenwichtsbesteding vinden, wel wordt ingeschat dat de normen voor groenten voldoende ruim zijn om een optimale opbrengst te behalen. Door deze onduidelijkheden is besteding op basis van advies verplicht in de groenteteelt sinds 2013.

In de minimale **verbodsperiode** vindt geen opname plaats van nutriënten uit de bodem. Besteren, ook al bevat de meststof weinig nutriënten zoals **spuistroom en compost**, bovenop de aanwezige bodemvoorraad heeft geen zin. Verder is de productie aan spuistroom in deze periode algemeen zeer laag tot onbestaande. Om na de aanplant in een **fruitplantage organisch materiaal** aan te brengen, kunnen technische aanpassingen aan apparatuur soelaas bieden. Er geldt immers geen onderwerkplicht voor houtige gewassen sedert MAP3. Bij een ‘verse’ aanplant, kan tijdelijk met bredere apparatuur gewerkt worden.

Het opmaken van een **bodembalans** voor de tuinbouwsector (bijkomende maatregel) heeft een sensibiliserende bedoeling. Hierdoor wil men de betrokken landbouwer meer inzicht doen verkrijgen in de bestedingspraktijken, gezien groenteteelten risicoteelten inzake nitraatuitspoeling zijn. De concrete uitwerking van de bodembalans wordt geregeld in een uitvoeringsbesluit van de Vlaamse Regering en zal tot stand komen in overleg met de sector. Daarnaast wordt een bassistent (balansprogramma) openbaar voorzien. Door de aanpassing van het minimum aantal bodemanalyses met bijhorend bestedingsadvies, vervalt de noodzaak om **percelen die geen besteding ontvangen** te kunnen **aanduiden in de Verzamelaanvraag**, wat een bijkomende administratieve belasting zou betekenen voor de overheid en de telers.

3.4.2.7 **Controle en handhaving**

Doordat de functie en de eigenschappen van een **vanggewas, groenbedekker of een nateelt** verschillend is, is het niet opportuun om deze gelijk te behandelen. Verschillende instanties (o.m. Mestbank, dienst Bedrijfsadvies van VLM en CVBB) bieden ondersteuning en begeleiding aan om land- en tuinbouwers te helpen bij het nemen van de meest optimale beslissingen.

Harde garantie wordt gevraagd dat de **complexiteit** van de nieuwe regels niet zal leiden tot een versoepeld overgangsbeleid of ertoe zal leiden dat de Mestbank minder controles kan uitvoeren. Via een doorgedreven gebiedsgerichte en bedrijfsmatige aanpak wil MAP5 bijdragen tot de realisatie van de waterkwaliteitsdoelstellingen voor oppervlakte- en grondwater behaald worden. De Mestbank zal erover waken dat berekeningswijzen zo duidelijk en transparant mogelijk zijn. Waar mogelijk wordt de administratie tot een minimum beperkt, vereenvoudigd en worden de regels geharmoniseerd met reeds bestaande regelgeving.

Ook wordt gevreesd dat de **controlecapaciteit** te laag is, waardoor de opvolging van het mestbeleid navenant zal zijn. Daarnaast wordt gevreesd dat de complexiteit van MAP5 een hogere administratieve last zal veroorzaken. In MAP5 zal de focus verlegd worden van administratieve naar bedrijfscontroles. De bemestingsstrategie binnen het bedrijf zal geëvalueerd worden a.d.h.v. de nitraatresiducontroles. Op jaarbasis zal 40-50% van alle bedrijven aan een nitraatresiducontrole worden onderworpen. De terreincontroles van de bemestingspraktijken en andere inbreuken met directe impact op het milieu worden behouden en waar nodig versterkt. Op basis van gerichte risico-analyse zullen bedrijven geselecteerd worden voor een grondige bedrijfsdoorlichting. In MAP 5 wenst Vlaanderen de uitvoering van deze risicoanalyses nog verder te verbeteren. Er zal ook een grotere controledruk zijn in focusgebieden. M.a.w. de controles zullen nog meer gericht worden op de probleemgebieden en -bedrijven. De VLM zal de beschikbare handhavingcapaciteit zo efficiënt mogelijk inzetten om de doelstellingen van MAP5 te bereiken. De VLM heeft de voorgaande jaren reeds geïnvesteerd in een verregerende informatisering en een verlaging van de administratieve lasten. Er wordt aangegeven dat de maatregelen van MAP5 **niet leefbaar** zijn voor een land- en tuinbouwer. De analyses die dienen uitgevoerd te worden stellen de landbouwer in staat een duurzamere bedrijfsvoering te realiseren, maar kunnen kosten met zich meebrengen. De maatregelen die opgenomen zijn in MAP5 behoren tot de goede landbouwpraktijken en worden veelal reeds toegepast door elk milieubewust bedrijf. Er is in MAP5 gekozen voor maatregelen die een sterk positief milieueffect kunnen genereren met een zo laag mogelijke financiële weerslag voor de land- en tuinbouwsector.

Tijdens de doorlichting van een bedrijf en de evaluatie van de **bedrijfsbalans** zouden de gegevens van het bedrijf dat de mest aanvaardt, moeten losgekoppeld worden van het bedrijf dat de meststoffen aanbiedt. Een bedrijfsdoorlichting wordt uitgevoerd om te kijken naar de interne consistentie en verklaarbaarheid van de balans. Als bij een doorlichting wordt vermoed dat er een **niet representatieve mestsamenstelling** wordt vermeld op de aangifte of op de vervoersdocumenten, kan de Mestbank andere mestsamenstellingscijfers opleggen, die gebruikt moeten worden bij de aangifte, op de vervoersdocumenten of bij de berekening van de aanvoer of afvoer van meststoffen naar en van het bedrijf. Door niet de samenstelling op de vervoersdocumenten aan te passen maar wel de aanvoer of afvoer van het betrokken bedrijf, kan men de aan- en afvoer herrekenen met nieuwe mestsamenstellingscijfers, zonder dat dit gevolgen heeft voor de andere partij vermeld op het vervoersdocument. Het is namelijk niet altijd wenselijk dat de andere partij mede de gevolgen draagt van het gebruik van niet representatieve mestsamenstellingen door het bedrijf in kwestie. Een meer specifieke **opvolging van mestverwerkingsinstallaties** en van **samenstelling van effluënten en digestaten** wordt gevraagd. Vanuit de mestverwerkingssector zelf wordt gevraagd naar een meer billijke

Er wordt gemeld dat de **verbodsperiode voor effluent** een belangrijke impact heeft op de mestverwerkingsinstallaties (opslagvereiste). Echter, het is milieukundig niet te verantwoorden om effluenten uit te rijden op een moment dat er geen stikstofopname is. Effluent, geproduceerd in de verbodsperiode, moet opgeslagen worden net zoals dierlijke mest en andere meststoffen.

Er wordt geïnformeerd naar de **bemestingsnormen voor groene ruimten en sportvelden** (recreatievelden). Deze vallen onder de groep 'tuinen, parken en plantsoenen' waarvoor de bemestingsnormen voor 'overige teelten' van toepassing zijn. Inzake bemestingsproeven op sport- en siergazons zijn geen resultaten beschikbaar.

Er wordt gevraagd om aandacht te houden voor de **aanpak aan de bron via de voeders**. Ook al is er in het actieplan niet onmiddellijk iets opgenomen i.v.m. *voeders*, betekent dit niet dat er geen verdere aandacht aan besteed wordt. De aanpak aan de bron via nutriëntenarme voeders en verbeterde voedertechnieken blijft een belangrijke pijler van het mestbeleid.

Er wordt gevraagd om de **verscherpte maatregelen te concretiseren** indien uit de tussentijdse evaluatie zou blijken dat de doelstellingen niet zullen gehaald. Deze maatregelen zullen tot stand komen in overleg met de bevoegde diensten van de Europese Commissie.

Volgende inspraakreacties hebben geen betrekking tot het ontwerp actieprogramma of de mestwetgeving en vallen aldus buiten het bestek van dit openbaar onderzoek:

- De bijdrage van de landbouwsector aan de luchtkwaliteit en de invloed van buurlanden op de luchtkwaliteit worden niet via het MAP geregeld. MAP5 geeft uitvoering aan de Nitraatrichtlijn, die doelstellingen voorop stelt voor oppervlakte- en grondwaterkwaliteit.
- Er wordt aangehaald dat iedereen gelijk moet zijn voor de wet in België. De mestwetgeving is een gewestelijke bevoegdheid in België. Elk gewest moet in overeenstemming met de Nitraatrichtlijn een actieprogramma uitwerken.
- In de buurlanden geldt een andere regelgeving (bv. afstand van de bemestingsvrije zones). Elke lidstaat of regio moet in overeenstemming met de Nitraatrichtlijn een actieprogramma uitwerken, rekening houdende met de specifieke eigenschappen van de landbouw en de evaluatie van de waterkwaliteit.
- Het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen wordt via de Programmatische Aanpak van de stikstofdeposities (PAS) geregeld. De PAS zal voornamelijk uitgevoerd worden via brongerichte maatregelen (gereguleerd via het vergunningenbeleid) en via herstelmaatregelen. Het mestbeleid is geen vergunningenbeleid.
- In natuurgebieden geldt een bemestingsverbod, behalve voor bemesting van grasland door rechtstreekse uitscheiding bij begrazing. Dit werd opgelegd o.m. met het oog op het realiseren van de waterkwaliteitsdoelstellingen en het beschermen van de aanwezige natuur. Het afbakenen van de ecologisch waardevolle gebieden is bepaald via de Gewestelijk Ruimtelijke Uitvoeringsplannen en valt buiten de scope van MAP5.
- Er huiskavels in natuurgebieden zijn gekend bij de Mestbank en kunnen niet zo maar uitgebreid worden. Het is aldus niet mogelijk dat percelen in natuurgebieden die jarenlang nultbemesting hebben gehad, zo maar opnieuw de volledige bemestingsnorm zouden krijgen door een uitbreiding van de huiskavel.
- De ontheffing op het bemestingsverbod in specifieke natuurgebieden wordt niet in herziening gesteld. Het betreft een (complex) evenwicht uit het verleden tussen landbouw en milieu waar nu niets aan

gewijzigd wordt. Dit valt immers niet onder de Europese nitraatrichtlijn en het voorliggend actieprogramma. Door een verhoogde aanwezigheid op terrein, verhoogt ook de controledruk op de percelen met nulbemesting.

- Er wordt gevraagd om meer overstromingsgebieden af te bakenen en de bemesting in deze gebieden te verbieden. Echter, het afbakenen van overstromingsgebieden vormt geen onderdeel van het mestbeleid.
- Controle op het zorgvuldig gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen valt niet onder de mestwetgeving.
- Maatregelen inzake lozing van afvalwater van andere sectoren dan landbouw vallen buiten MAP5.
- Ter verbetering van de waterkwaliteit worden verschillende maatregelen aangereikt. Noch het beheer van grondstoffen (fosfaaterts), noch de openbare waterzuivering maken deel uit van het mestbeleid.
- Er zijn kengetallen voor de omzetting van dieren aantallen naar grootvee-eenheden. Bij de vaststelling van deze kengetallen kan rekening gehouden worden met de suggestie om de omrekening voor Jersey koeien verder te onderzoeken.

3.4.2.9 Plan-MER

Voor de **beschrijving van de referentiesituatie** werden voornamelijk de MIRA-rapporten gehanteerd, gezien het studiegebied gans Vlaanderen omvat. Bijkomende studies vermelden, biedt geen meerwaarde aan de MER en heeft geen impact op de effectbeoordeling. Hierbij is het eveneens de bedoeling om een algemene situatie te bespreken, met meer detail voor de relevante disciplines voor het mestactieplan (bodem, water en mens).

Gezondheidseffecten voor secundair stof en verspreiding van antibiotica, metabolieten en bacteriën leiden ons te ver in de bespreking van de referentietoestand.

Er werd gevraagd om de omzendbrief Crevits en Vlaams Stofplan onder de **juridische en beleidsmatige randvoorwaarden** te vermelden. Voor gans Vlaanderen gelden vele juridische en beleidsmatige randvoorwaarden. Tijdens de richtlijnenvergadering werd besproken om de meest relevante te vermelden. Vermelding van de gevraagde plannen zal niet leiden tot een wijziging van impactbeoordeling en biedt aldus geen meerwaarde door dit mee te nemen.

De perimeter inzake **gezondheidseffecten** en de effecten inzake vermindering van klachten op luchtwegen werden, gezien een MER op strategisch niveau en het beperkte onderzoek die hierover werd uitgevoerd, niet vermeld en onderzocht. Dit zou te ver leiden bij de impactbeoordeling.

Met de **terminologie** nitraat- en fosfaatgebruik wordt stikstof- en fosforgebruik bedoeld. Dit wordt correct weergegeven in de vermelde grafieken en figuren, maar verkeerdelijk in de omschrijving. Dit heeft echter geen impact op de effectbeoordeling.

De termen gekwetste en kwetsbare winningen zijn gebruikt om op het onderscheid te wijzen in de huidige kwalitatieve toestand. Gekwetste drinkwaterwingebieden zijn gebieden, die reeds gekenmerkt zijn door het voorkomen van polluenten in het oppervlakte- of grondwater. Noch de toestand, noch de evolutie tonen tot op heden een voldoende graad van verbetering om waterbehandeling overbodig te maken voor het bereiken van de gewenste drinkwaterkwaliteit. Kwetsbare drinkwaterwingebieden zijn daarentegen gebieden, waar potentieel problemen met de waterkwaliteit zouden kunnen ontstaan, indien controleacties en adequate beschermingsmaatregelen achterwege blijven.

Enige verwarring kan ontstaan rond wat onder de term '**braakliggend land**' wordt begrepen, op vlak van landbouw en fauna en flora. De impactbeoordeling blijft evenwel nog steeds sluitend.

Bij de **maatregelengroep 'strengere fosfaatbemestingsnormen'** werd ingesproken dat dit bij de discipline mens een enorme impact zal hebben en de beoordeling '-/0' te klein is. Bodemanalyses of de laagste P-bemestingsnorm zorgen voor een hoge kost. Bij de impactbeoordeling wordt echter niet alleen naar kosten gekeken en worden (in dit geval) alle landbouwers in rekening gebracht. Uitgemiddeld wordt een impact van – en/of 0 bekomen.

De secundaire effecten van **aangroei van de veestapel** zit vervat in de bespreking van de toekomstige situatie en **behoud van blijvend grasland** is opgenomen in de randvoorwaarden.

Inzake **grensoverschrijdende effecten** werden de effecten van het buitenland op Vlaanderen niet onderzocht, gezien dit ook niet de bedoeling is. Voor de effecten van het buitenland op Vlaanderen wordt verwezen naar de milieueffectrapporten i.k.v. de plannen in uitvoering van de Nitraatrichtlijn van de buurlanden.

Het **effect van de intensieve veeteelt op de gezondheid** wordt niet vermeld onder leemten in de kennis. Deze leemte vormt echter geen beletsel voor een adequate milieubeoordeling op strategisch niveau, zoals in de plan-MER werd uitgevoerd.

Het **alternatief 'stop op de uitbreiding via mestverwerking'** werd op een gelijkaardig niveau als het plan zelf onderzocht. Het is niet de bedoeling om een alternatief meer in detail te bespreken. De uitbreiding na bewezen mestverwerking is hierbij voornamelijk relevant voor varkens en pluimvee en niet voor runderen. De evolutie van de rundveestapel onder invloed van andere factoren (bv. afschaffing melkquotum) heeft niets met dit alternatief te maken.

Andere alternatieven werden niet onderzocht in het plan-MER, gezien deze niet het onderwerp van het MER zijn en het een MER op strategisch niveau betreft, waarbij geen hoge detailleringsgraad kan gehanteerd worden:

- Afbouw veestapel. Dit zit deels vervat in het alternatief 'stop van de uitbreiding via mestverwerking'. Het instellen van een vergunningenplafond vormt geen onderwerp van het mestbeleid, maar van het vergunningenbeleid.
- Versneld emissiearm maken van stallen of warme sanering van oude infrastructuur. Dit vormt tevens een onderwerp van het vergunningenbeleid.
- Afschaffing melkquotum.

In de **passende beoordeling** wordt enkel de vergelijking van MAP4 met MAP5 gemaakt. Aangezien MAP5 niet het doel heeft de besproken natuurgerichte streefwaarden, richtwaarden en grenswaarden te behalen, maar als doel heeft uitvoering te geven aan de Europese Nitraatrichtlijn, werd in de passende beoordeling niet nagegaan of deze door uitvoering van MAP5 zullen/kunnen bereikt worden. In een passende beoordeling wordt wel nagegaan of er significante negatieve effecten te verwachten zijn door uitvoering van het planvoornemen ten opzichte van de Natura 2000-gebieden. Dit dient hierbij niet specifiek op bekkenniveau te gebeuren. Een figuur (Figuur 13-5) toont welk aan welke bekkens een negatieve of positieve trend vertonen inzake fosfaatconcentraties in het oppervlaktewater.